„Radomer-Kielcer Leben" 22 (312) „Należytość pocztową uiszczono ryczałtem" VII-ער יאהרגאנג ווארשע 25 פרייז

היינט 8 זייטען.

Radom, Piątek 6 Czerwca 1930 r.

ראדאם, פרייטאג י' סיון תר"ץ

ראדאמער-קעלצער לעבען

Redakcja i Administracja
Radom, Szwarlikowska 20.

Oddział w Kielcach.

אנאנסען - פרייז:
אין מיליםעטער שורה: פארן טעקסט 40 גר.
. . . אין . 60 .
. . . נאכ'ן . 25 .
די ז טע און לעצטע זייט ענטהאלטען
8 שפאלטען
אין טעקסט 4 .

צו די תנאים
פון ה' ישעיהו מעלכיאר מיט פר"ל פרידמאן
ווינשען מיר זיי, ווי אויך אייערע פאמיליען
א הערצליכען מזל-טוב.
מ. ל. פישמאן און פרוי.

צו די תנאים
פון פר"ל מינדל בלייבערג
מיט ה' אביש מינצבערג
ווינשט א הארציגען מזל-טוב
ברידער
אהרן און יעקב בילאנדער
דידיה ווייסבארד.

צו די תנאים פון אונזער חבר
אביש מינצבערג
מיט פר"ל מאניע בלייבערג
ווינשען א הארציגען מזל-טוב
בונם ראיאל
יוחנן שטאטמיינער.

Z intencji zaręczyn p.
Abrahama Rajszera z p. Justyną Wajsbrodtówną
szczere życzenia rodzicom oraz narzeczeństwu składa
Lejb Nahum Eisenberg
— z Kielc. —

בעקאנטמאכונג.
שבת דעם 7 יוני 1930 י. 1[30] נ. מ.
וועט אין זאהל קינא „קארסא" פארקומען א זעהר אינטערעסאנטער
רעפעראט
פון בעראוסטען רעדנער
ד"ר א. ליפמאן
מיטגליד און הויפט-אינסטרוקטאר פון צ. ק. רעוויזיאניסטען-פארבאנד אין פוילען,
א.ד.ט. צי ענגלאנד וויל און קען רעאליזירן איהרע הבטחות
בילעטען פון 50 גר. — 1 זל. צו בעקומען אין ציונ. ארג. לובלינער 25,
ביים ה' ווייסבארד (פאטאגראף) לובלינער 27, ה' גרינשטיין (פריזיער) זגאדנא 3.

Czystość to zdrowie!

FARBIARNIA Parowa i PRALNIA Chemiczna
O. R. HEMPEL
w Radomiu
Zakłady przy ul. STARE-MIASTO № 5, telefon 521
firma egzystuje od 1880 roku,
niniejszem ogłasza iż dla udogodnienia
Sz. Publiczności firma otworzyła
przy ul. Żeromskiego № 1 swą nową filję
Ceny przystępne — robota solidna

Czystość to zdrowie!
Czystość to zdrowie!
Czystość to zdrowie!

קעלץ טעאטער „פאלסקי" קעלץ
פרייטאג דעם 6-טען און שבת דעם 7-טען ה. ח. 9 אוונט
נאר צוויי פאסטשטעלונגען פון די „ארט"-פרעמיערן
שיינע מרים און ש. דושיגאן
אלא שעלי און יעקב ריינגלאס
אין דעם שלאגער „חי-געלעבט" 12 — 12 שלאגערס.
פראגראם
בילעטען באקומט מען אין דער צוקערניע ביי פרוי גרונדמאן און אין טאג פון דער פארשטעלונג אין דער קאסע פון טעאטער.

8 זלאטעס
ווארשא—ראדאם
מיט'ן לוקסוסאווען אמע-ריקאנער אויטאבוס „MACK"
כדי צופרידענצושטעלען דאס ג' פובליקום האבען מיר ארויסגעלאזט איבער'ן זומער-סעזאן פון 1-טען טשערווינץ אן
א ספעציעלער לוקסוסאווער אמעריקאנער אויטאבוס „MACK"
מיט אלע בעקוועמליכקייטען און פערקלענערט דעם פרייז פון א בילעט
צווייטע קלאס אויף 8 זל, ערשטע קלאס אויף 10 זל.
אפפאהר פון ווארשא: Pl. Żelaznej Bramy (אייזערן טויער) 3 נעבען זאקס-טען געראזשן
8 פריה, פון ראדאם: 4 נ"מ הטעל איראפעיסקי.
אינפארמאציעס און בילעטען-פארקויף ווארשא, ביעלאנסקא 3, טעל. 336 88

Biuralistka - maszynistka
ze znajomością księgowości
i korespondencji w języku żydowskim i polskim
poszukuje posady
Gotowe na czasokres wstępny — bezpłatnie.
Oferty sub. Z. M. skierować do Adm. „Radomer Leben"

און פאקטישע משים. אין צוזאמענהאנג מיט די פאר איהם ספעציעל גע־שאפענע קורסען. דאס איז נישט קיין קלייניגקייט, דאס איז א פראגע, וואס קאן אמאהל טיעף אנריהרען זיין קיום און די יסודות פון זיין עגזיסטענץ.

יעצט העלען שוין אלע עפענען די אויגען און פערשטעהן דעם קאלאסא־לען בעדייט פון דער פאך־שולע, וועל־כע עקזיסטירט ערשט איינינע יאהר אין ראדאם און פאר וואס די היגע האנדווערקער־טהוער האבען אזוי פיעל מיה און ארבייט אוועקגעלעגט, אז זי זאל געשאפען ווערען. שוין דעמאלט כאטש די צעכען־פראגע און די פאך־עקזאמענס זענען נאך נישט געווען אקטועל, האבען פינדעסטוועגען די בעוואוסטזיניגע און ווייטע האנדווער־קער־אנפיהרער פערשטאנען, אז דער דאזיגער אנשטאלט איז נוצליך און נויטהווענדיג אין אלע צייטען און אין יעדען מאמענט.

יעצט זעהען עס שוין אלע בחוש.

ב. צוויג.

עקזאמענס...

(צו דער אויפמערקזאמקייט פון די ראדאמער יוד. האנדווערקער.)

5 יודישע בעקער־מייסטער פון וואַרשאַ האבען בעקומען דעם טיפול „מייסטער".

(פון דער כ׳אניק).

ווי א שארפער בליץ איז אדורך די ידיעה, אז עס זענען פארגעקומען די ערשטע האנדווערקער - עגזאמענס אין וואַרשאַ. און די פייער־פראגע האבען אויך אויסגעהאלטען די יודישע בעקע־ריי־אינהאבער.

עס לוינט זיך צו פערטראכטען איבער דעם ענין.

נאך אין לויפענדען יאהר דארף אדורכגעפיהרט ווערען די עגזאמענס פון צעהנדליגער און הונדערטער טוי־זענטער עלטערע בעלי־מלאכות, וועלכע פיהרען שוין צעהנדליגע יאהרען ווייערע ווערקשטעלען, מענשען אויסגעמא־טערטע פון ארבייט און פערשידענע איבערלעבונגען דארפען יעצט אנהויבען פון אלף.

דער אלטער גרייז־גראהער בעלי־מלאכה דארף יעצט פערגעסען אין אלע טאג־טעגליכע זארגען און נעמען אונ־טער׳ן ארעם ביכער און קאיעטען. גע־הען אויף אווענד־קורסען אום זיין צו־געגרייט צום עגזאמען, פונקט ווי אין די קינדער־יאהרען.

ספעציעל אין קאנגרעס פוילען, וואו דאס בילדונג־וועזען איז מיט צעהנדלי־גער יאהרען צוריק געווען ווייט הינ־טערשטעליג, אזוי, אז א גאנץ גרויסער טייל בעלי־מלאכות זענען אהן בילדונג, אפילו עלעמענטארע. און דאס וועט זיך שטארק לאזען פיהלען ביי די נאהנטע עגזאמענס.

אמת, עס איז אויסגעווירקט געווא־רען, אז פאר עלטערע בעלי־מלאכות, וועלכע פיהרען זעלבסטשטענדיג זייערע ווערקשטעלען פאר׳ן 25־טען יאהר זא־לען האבען לייכטערע טעארעטישע עג־זאמענס, אבער צו די לייכטערע עגזא־מענס אפילו איז דער עלטערער דור אויך נישט צוגעגרייט.

דאך טארען נישט פערלוירען געהן קיין איין מינוט אויף פראזען. שוין דארפען אלע עלטערע האנדווערקער מעלדען זיך צו די אווענד קורסען קא־מיסיע, ביים האנדווערקער־קלוב. וועל־כע האט שוין געמאכט אלע פארבערייטונגען אויפצונעמען אלע האנדווער־קער, וועלכע וועלען זיך נור מעלדען. אין אויסדריקען זייער גרייטקייט צו בעלייגען דעם האנדווערקער עגזאמען.

אלע בעלי־מלאכות, וואס פיהרען ווערקשטעלען יאהרען און ווילען האבען די מעגליכקייט צו בעשטעטיגען מענשען, טוען בעמיהען זיך צו האבען דעם עגזאמען נאך אין לויפענדען יאהר—נישט שפעטער ווי צום 31 גרודזשיען ד. י.

די עגזאמענס ביז׳ן סוף פון לויפענדען יאהר וועלען זיין לייכטערע און ספעציעל פאר עלטערע; דאגעגען פון נייע־יאהר אן וועלען די עגזאמענס אדורכגעפיהרט ווערען מיט דער גאנצער שטרענגקייט פון לערען - פראגראם, ספעציעל דער טעארעטישער טייל, וואו דער פראגראם איז א גאנץ־פערשידענ־ארטיגער און ברייטער סיי פאר עלטע־רע געזעלען, ווי פאר לערן־אנפאנגער.

די ראדאמער יודישע האנדווערקער דארפען די זאך נישט באגאטעליזירען און זיך ערנסטער פערטראכטען וועגען די עגזאמענס־פראגע, וועלכע איז, יע־רענפאלס, אפילו ביי די עגזאמענס מיל־דערע אומשטענדען, א ענין, צו וועל־כען מ׳דארף זיך בעציהען מיט אויפ־מערקזאמקייט און מאכען בעצייטענס צוגרייטונג׳ס־שריט כל זמן ס׳איז דא א מעגליכקייט צו געניסען פון דער פערהאלטענע הנחה. אין יעצטיגען פאל איז א שאד צו פערלירען צייט אויף בטל׳דיגע וואַרטונגען און אויף וועקען און רופען ויי. ווי ס׳איז לעצטענס גע־ווארען א מנהג צו דערמאנען וועגען איין זאך עטליכע מאהל און שפילען זיך מיט צייט.

די אנפיהרערשאפט פון האנדווער־קער־קלוב איז נענוג וואך און היט־צו ווי הייט מעגליך אלע נייע רעפארמען און פערארדנונגען, וואס דיענען די לע־בענס־אינטערעסען פון יודישען האנד־ווערקער. זי וואַרט קיינמאהל נישט אויס׳ן לעצטען מאמענט, נאר זי לאזט שטענדיג וויסען איהרע מיטגלידער אין דער געהעריגער צייט וועגען אלע נוי־טיגע ענינים. אויך אין יעצטיגען מא־מענט מאכט זי אלע פארבערייטונגען וועלכע האבען א שייכות מיט די צוגרייטונגס־קורסען צו די פארשטעהענדע האנדווערקער־עגזאמענס און מאכט וועגען דעם רעכטצייטיג בעקאנט אין דער עפענטליכקייט.

ס׳איז דער חוב פון יעדען האנד־ווערקער, וואס די עגזאמענס ריהרען איהם אן, אז ער זאל באלד נאכדעם, ווי ער וועט האבען איבערגעליינט די דאזיגע ידיעה, זיך נעמען צו רעאלע געזעלען, ווי פאר לערן־אנפאנגער.

בית התפלה לעבהות
בגרבאטקע
במזרח היער (באד - ליאס)
אכסדורה 37
עת התפלה בשחרית בשעה 9.

וויכטיג נייעס
פאר אבות. און שוסטער־בראנזשע!
אנשטאט אין האנד נעם איך אן צו נייען קעדרעס מיט זייד, אויף א ספעציעלע מאשין
— שנעל, שעהן, ביליג. —
קומט איבערצייגט אייך!
ביי: מ. רינגערמאכער
לובלינער 3, ערשטער שטאק
פאבריק פון סאנדאלין.

8־טונג! — 8־טונג!
סאדע־וואסער־פאבריקאנטען
בעקער, שיך־סוחרים (צבותניקעס)
און אנדערע.

די דרוקעריי
ד. שיינבוים
ראדאם, רינעק 10
נעמט - אן אלערליי דרוק־ארבייט ווי:
באנדראלען און עטיקעטען צו פלעש־לעך לעמאניאדע, ברויט - קוויטלעך, פערשידענע שיך - עטיקעטען אויך אלערליי קאלירען און ד. ג.
100 וויזיטובקעס—נאר 2 זל.
ביליגע פרייזען! קומט און איבערצייגט אייך!

טאג = בוך
פון א ראדאמער זעלבסטמערדער.

די שחיטה אין פראסקוראוו.

מיר האבען ווידער דורכמארשירט א גאנצע נעץ פון קליינע שטעטלעך. דערפער און לסוף נאך פיעל וואנדערען האבען מיר זיך אבגעשטעלט אין פראסקוראוו. א שטאדט אין אוקראינע, וועלכע איז בעוואהנט פון א גרויסע צאהל יודישע איינוואהנער. מיר האבען זיך דארט איינגעארדענט, ביסלעכווייז געשלאסען בעקאנטשאפט מיט פערשידענע יודישע פאמיליעס, מיט וועמען מיר האבען זיך גוט איינגעלעבט.

אבזייענדיג אין פראסקוראוו א קליינע צייט, וואו מיר האבען זיך שוין ווי עס איז איינגעארדענט און געמיינט, אז ס'איז שוין ענדליך געקומען די צייט וואס מיר וועלען זיך קענען עטוואס אברוהען נאך אונזערע וואנדערונגען. שרעק און ארומשלעפען זיך, ערשט נא־דיר א פרישע בהלה. אין א שיילען בעגינען. מיר קוקען זיך אום, די באלשעוויקעס זיינען דא. אלע שנה א אנדערע פעראָרדנונג. אנערע בעפעהלען. פאר דער קלענסטער זאך דראהט מיט טוידט־שטראף. דאס ווערט פערוועהרט, יענץ ווערט פערבאטען. יודען הויבען מיט די פלייצעס, שטוינען איבער דער נייער ארדנונג. מען שושקעט זיך אויפ'ן אויער און מ'האט מורא א ווארט אויסצורעדען. ס'געדויערט אבער נישט לאנג און אין שטאדט ווערט א שרעקליכער טומעל: אוקראינער געהען. דער העטמאן פעטלורא פון אוקראינע גיהט מיט א ארמעע און וואו ער קומט גיסט זיך טייכען יודיש בלוט און, ווי מען הערט פערקירעוועט ער דעם וועג אויך אהער קיין פראסקוראוו ארויסטרייבען די באלשעוויקעס. הערענדיג אזעלכע שמועות ווערט אונז קאלט אין די ביינער און דאס בלוט ווערט פערגליווערט פון שרעק, מיר פאקען די פעקלעך און מיר ווילען זיך ווידער לאזען אויף אונזער וואנדערוועג, אבער פ'געהט נישט מעהר. אלע וועגען זיינען געשלאסען.

מיט א טאג שפעטער האט זיך די לאגע נאך מעהר פערערגערט. די באלשעוויקעס טרעטען־אב. זיי ציהען זיך צוריק אונטער דער שטאדט. מ'פרעגט וואס ס'איז געשעהן.—מען דערוויסט זיך אז פעטלורע געהט מיט א שטארקע קראפט. און זיין ארמעע געהט אויף פראסקוראוו פון אלע זייער זייטען ארומצונעמען די באלשעוויקעס און זיי געמען לעבעדיגערהייד געפאנגען. די באלשעוויקעס פערלאזען די שטאדט אין גרויס בהלה, וועלענדיג זיך טראייגען מיט זייער ארמעע, וואס געפינט זיך ווייט א גרויסען מהלך פון שטאדט. דערווייל איז אין שטאדט קיינער נישטא. קיין שום מאכט, אהן א וועלכער ס'איז אויפזיכט. די באלשעוויקעס זענען שוין ארויס און די פעטלורצעס זענען נאך נישט אריין. די בעפעלקערונג איז צוטומעלט, צעמישט, איבערהויפט זענען די יודען גוואלדיג דערשראקען, מ'געהט ארום אהן קעפ. מען ריכט זיך אויף עפעס, — אויף וואס ווייסט מען אליין נישט. מען ווייסט נאר, אז פטור וועט מען נישט זיין און, אז געשעהן מוז דא עפעס. יעדען איז דאס הארץ בעשווערט, עפעס א בייזער פארגעפיהל האט יעדען פערכאפט. יודען דרעהען זיך ארום ווי פערבלאנדזשעטע שאף, מען שמעקט אויף די וועגען, אפשר איז דא וואו צו אנטלויפען. מען שיקט אויס שלוחים קוקען צי דער וועג איז ריין, אבער באלד קומען די שלוחים. זיי האבען מורא ווייט צוגעהן. שיקט מען אנדערע, קומען זיי אויך באלד צילויפען מיט א הארץ־קלאפעניש. אז זיי האבען געזעהען פון ווייטענס א גרויסען נעבעל פון שטויב, וואס האט זיך אויפגעהויבען אויפ'ן שליאך און דערנעהנטערט זיך אלץ מעהר אהער צו דער שטאדט. די שלוחים זענען זיכער, אז דאס לויפט עפעס אהער א מחנה, ווער די מחנה איז ווייסען זיי נישט. פאר שרעק האבען זיי מורא געהאט צושטעהן לענגער און אבסערווירען און זענען צוריק אין שטאדט.

ווייסט מען שוין גארנישט וואס צוטוהן. אין מארק שטעהען גרופעס יודען, מען טראכט צוזאמען אן עצה. א טייל זאגען מ'זאל אנטלויפען אין יענער ריכטונג. וואו די באלשעוויקעס זענען אוועק אין אזוי נאך אריין קיין רוסלאנד. זענען אבער אנדערע דאגעגען און זאגען, אז מ'ווייסט נאך ניעט, וואס דארט קאן געשעהן. אויך אין רוסלאנד איז מען נישט זיכער צוליב די קאמפפען צווישען די באלשעוויקעס מיט די קאנטער־רעוואלוציארען. [לאזען זיך יענע נישט איבערשפארען אין פענח'ען. אז ווי שלעכט ס'זאל דארט נישט זיין איז נאך דא האפנונג צו בלייבען לעבען און, אז ערגער וועט זיין ביי פעטלורא, ווייל אוקראינע האט אויף איהר געוויסען גענוג יודיש בלוט. האבען כאקע יענע נישט געהארכט און זענען אוועק צו־פוס, כמעט גארניסט מיטגענומענדיג מיט זיך, אין יענעם וועג, וואו די באלשעוויקעס זענען ארויס פון שטאדט. די וואס זענען געבליבען האבען בעשלאסען צו בעהאלטען זיך אויף עטליכע טעג ביז פעטלורא'ס מיליטער וועט אריין און זיך עטוואס בערוהיגען פון געיעג.

איך בין געווען מיט די, וואס זענען געבליבען. ווייל זיי זענען געווען די גרעסטע מעהרהייט. אנטלאפען איז נאר א קליינער טהייל צו דער זייט פון די באלשעוויקעס. און אזוי ווי איך בין געווען א פרעמדער פון פוילען האב איך בעשלאסען צוטוהן אזוי ווי דער רוב יודען טהוט.

ווי מיר שטעהען אזוי און שמועסען, טהוט זיך א שאט אריין א גאנצער אנגעלויף פון מענשען. יודען, פרויען, קינדער. אלץ אין אבגעריסען, אבגעשליסען. פיעל האבען אפילו קיין שיך אויף די פיס נישט געהאט, די פנימ'ער פון די אנגעלאפענע האבען אין זיך קיין טראפען בלוט נישט געהאט. מ'האט גלייך דערקענט, אז די מענשען האבען איבגעלעבט טוידט שרעק. זיי זענען געווען ווייס ווי קאלך און זייערע קערפערס האבען געציטערט ווי מ'וואלט זיי מיט קאלט וואסער אנגעגאסען. זיי האבען לאנג נישט געקענט שטעהן אויף פיס און האבען זיך אנידערגעווארפען אויף דער ערד אין מיטען מארק. אנפאנג האבען זיי נישט געקענט אויסרעדען א ווארט. נאר, אז זיי זענען געקומען צו זיך, האבען זיי זיך אויפגעכאפט, ווי עמיצער וואלט אנגעבריהט דאס ארט פין זייער אברוה, און אלע ווי איינער האבען אויסגעשריגען: יודען ראטעוועט אייך די רוצחים געהען, לאמיר זיך ערגיץ בעהאלטען, מיר לויפען פון א שחיטה. וואס אטאמאן פעטלורא'ס חיל האט אנגעמאכט — מעהר האבען די מענשען נישט געקענט רעדען אין הענד און פיס האבען זיך ביי זיי געווארפען. פון די מיילער האט געזעצט א ווייסע שוים און די אויגען זענען ביי זיי געווען ארויסגעזעצט ווי ביי די דערשטיקטע פיש. אונז אלעמען האט אנגעכאפט א גרימעניש. מיר זענען שיער נישט משוגע געווארען קומענדיג אויפ'ן גרויליכען מצב פון די אומגליקליכע.

די שרעקליכע בשורה האט זיך ווי א בליץ צוטראגען איבער דער שטאדט, מענשען האבען די פרענטען איבער די איבער די געוועלבער פערווארפען. די גאסען זענען געווארען ליידיג. אלץ איז אריין צו זיך אין די שטובען עפעס אויסטראכטען א בעהאלטעניש. ס'האט נישט לאנג געדויערט און די שטאדט איז אומגעריכט פון אלע פיער זייטען פערפלייצט געווארען פון פעטלורא'ס ארמעע. זיי האבען זיך אבגעשטעלט אין שטאדט, פערנומען אלע רעגירונגסגעביידעס און אין תחילת קיינעם נישט פערשפעט. ערשט אויפ'ן צווייטען טאג האט זיך אנגעהויבען דער שדים־שפיעל. כ'מיין נישט צי ביים הורבן בית־המקדש איז ערגער געווען. כ'ווייס נישט צי דער אכזר און תליון כמעלניצקי האט אנגעטוהן די יודען גרעסערע פייניגונגען, מיר דאכט זיך, אז אלע יודישע הרבנות פון אמאהל זענען געווען א שפילעכעל א קעגען דעם וואס האט זיך דאן אנגעטוהן אין פראסקוראוו. ווען כ'דערמאן מיך וועגען דעם, ווערען מיר די געהירען איבערגעדרעהט. כ'ווייס נאר נישט, ווי אזוי איך האב אויסגעהאלטען און געקענט נאך לעבען עטליכע יאהר. די פעדער איז צו־שוואך, די מענשליכע שפראך איז צו־ארים צו קאנען אויסדריקען אין ווערטער, אין פארבען, און שילדערונגען דעם גרויסען צארען, וואס האט זיך דאן אויף יודען אויסגעגאסען. די הענד ציטערט מיר ביים שרייבען, ווען כ'דערמאן מיך וועגען דעם. כ'קאן נישט איבער־חזר'ען און נאכערצעהלען אלץ, וואס דאן איז געשעהן. ס'איז גענוג צוזאגען, אז אלע מיתות משינות, וואס די בארבארישע פאנטאזיע איז נאר בכח אויסצוטראכטען, האט מען אנגעטוהן די יודען. גע'שחט'ען, געברענט, געשטאכען, געשניטען בייכער, דערטרינקען, בעגראבען לעבעדיגערהייד, בעשענדעט מיידלעך און פרויען אין געגענווארט פון די חתנים און די טאטעס, און נאכהער זיי פערברענט. נישט געשוינט קיין אלטע לייט און נישט רחמנות געהאט אפילו אויף קליינע זויגעדיגע קינדער. פראסקוראוו איז פערוואנדעלט געווארען אין א טייך יודיש בלוט. אבגעשניטענע קעפ פון יודישע יונגעלייט, פרויען און קינדער האבען זיך געוואלגערט אין די גאסען און צוטרעטען געווארען פון די פערדישע פאדקאוועס פון פעטלורעס חיל.

די געשרייען, די יללות פון די גע־

פייניגטע און דאס ווילדע געשריי פון די דורשטיגע מענטשען-חיות. ווייטער הורא-אויסרופען און אויסגעלאסען געלעכטער. דאס אלץ צוזאמען האט טויב געמאכט און פערהילעכט די שטארט. אלע בעהעלטענישען זענען ענטדעקט געווארען. פון בוידעמ'ס און קעלער'ס האט מען ארויסגעשלעפט אויף די פיקעס די יודען, וואס זענען געלעגען בעהאלטען.

איך האב פערנומען א וואהנונג אין סוף שטאדט. איך און א יודישע געגענד. אייזער, די שחיטה האט זיך אנגעהויבען און מיר האבען זיך אויך געוואלט בעהאלטען ערגיץ אין א קעלער. האט מיין פרוי נישט געלאזט. ס'וועט גארנישט העלפען, האט זי געזאגט, און זי האט אויסגעטראכט אנאנדערען פלאן. זי האט נאך בעוויזען צולויפען אין שטאדט א-יין און געברענגט צלמים און קריסטליכע היילינע בילדער. זי האט ערקלערט, אז דאס איז סבעסטע מיטעל צו שיצען זיך געגען דער סכנה. איך בין געווען געמישט און נישט געהאט קיין כח צו פראטעסטירען. און ווען ס'האט זיך אנגעהויבען דאס בלוטיגע שפיעל האט מיין פרוי אויסגעשטעלט אויף די פענסטער די צלמים און אלע איינגעקויפטע היילינע בילדער אלס סימנים, אז דא וואהנען נישט קיין יודען. נאר קריסטען. ווייזט אויס, אז דאס האט אביסעל געהאלפען, ווייל א גאנצען טאג פון די מורא'דיגע שחיטה איז צו אונז קיינער נישט אריינגעקומען. ערשט אויף צומארגענס זענען צו אונז אריין א מחנה פעטלורצעס מיט אייניגע אפיצירען און נעפרעגט זיך צי מיר זענען ווירקליך פראוואסלאווגע. מיין פרוי און טעכטער האבען גערעדט רוסיש, ווי עכטע רוסען און זיי האבען ערקלערט, צלים'דיג זיך, אז מיר אלע זענען געבוירענע ריסען. און אז מיר קומען פון קיעוו. דאס וואלט אפשר אבגעגאנגען. האב איך מיך פערראטען. כדי צו פערשטעלען זיך אלס רוס, האב איך אנגעטוהן די רוסישע מונדור. בעת איך בין נאך געהן פאדריאטש ק

און דאס האט נישט געטויגט, ווייל נאך א פאר מינוט האט מיך עמיצער פון די אפיצירען דערקענט. ער האט זיך אין מיר גוט איינגעקוקט און מיט א ווילד געלעכטערעל אויסגערופען: — איהר לייקענט, איהר זענט יודען. כ'דערקען אייך, איהר זענט באלשעוויקעס. —

ער האט זיך אומגעקוקט פון אלע זייטען און דערזעהענדיג מיין יונגסטע טאכטער איז ער נאך פעסטער געווארען ביי זיך און א קאמאנדעווע-טאהוענדיג צו די זעלנער יענע זאלען ארויס האט ער קריצענדיג מיט די צייהן געריוועט: יעצט ווייס איך שוין, ווער איהר זענט. איהר געדענקט די געשיכטע אין פאלטאווע? און צו מיר ווענדענדיג זיך האט ער געדראהט מיט די שווערד: — אנו, יעצט וועסטו מיר שוין ערלויבען צוזוהן מיט דיין טעכטעריל אלץ, וואס מיין הארץ גלוסט. אנו, יא? אבער יעצט האב איך אייך שוין פעסט אין מיינע הענד. האסט געזעהן, וואס מיר האבען געמאכט פון ביסעל יודען אין פראסקוראוו?

מיין פרוי האט ספאנירט, בעשווארען זיי אין נאמען פון די היילינע בילדער און נעבעטען זיך מיט טרעהרען: האט רחמנות. מיר זענען דאך קריסטין, אייגענע, בלוט און פלייש. —

— יא, איהר זענט פערשטעלטע קריסטען, איהר האט אומישנע ארויסגעשטעלט צלמים און די היילינע בילדער אונז אבצונארען — האט דאס אפיצירעל זיך גערייצט און געלאכט מיט ווילדע הנאה פון נקמה.

— פיהרט אונז צום קאמענדאנט, וועט איהר זיך דארט איבערצייגען צי מיר זענען נישט קיין פראוואסלאווגע— האט מיין פרוי געקושט זיי אין די הענד.

— יא, מיר וועלען אייך פיהרען צום קאמענדאנט. נאר פריהער וועלען מיר טהוען מיט אייך וואס אונז געפעלט — האט דאס אפיצירעל געלאכט מיט זיינע ווייסע שארפע צייהן.

(פארטזעצונג קומט).

יודישע ראטמענער געגען בעזייטיגען די פלייש-שטעלען פון די אונפרמעגליכע יודישע קצבים אויף דער רייטשול.

די יודישע קצבים, וואס האלטען שטעלען אויפ'ן פלאץ יאגיעלאנסקי, וואו זיי פערקויפען פלייש, האבען לעצטענס אויסצושטעהן פערשידענע שוועריגקייטען ביים פיהרען זייער פלייש-האנדעל. ס'ווערט געמליך פון זיי געפאדערט, צוליב היגיענישע טעמים, אבצורייניגען די שטעלען פון דערמאנטען פלאץ. די יודישע קצבים, וועלכע זענען נישט בכח צו דינגען קיין יאטקעס און ביי וועמען דאס טישעל אונטער'ן פרייען הימעל איז דער איינציגער קוואל פון זייער פרנסה—פיהלען זיך דעריבער שטארק בע'עוולה'ט און זיי בעמיהען זיך די דאזיגע גזרה אבצושוואכען.

די בע'עוולה'טע האבען זיך געווענדעט צו פערשידענע הינע פאר שטעהער פון דער געזעלשאפט מ'זאל פאר זיי אינטערווענירען אין די ענטשפרעכענדע אינסטאנצען, אין וועמענס קאמפעטענץ ס'געהט אריין די לעזונג פון דער דאזיגער פראגע. זיי האבען אויך אינטערווענירט ביי די יודישע ראטמענער, וועלכע האבען טאקע די דאזיגע פראגע ארויסגעשטעלט אויף א זיצונג פון שטאדט-ראט, וואס איז פארגעקומען די פאוי'גע וואך.

די יודישע ראטמענער האבען הע-גען דעם ענין אריינגעטראגן א אינטערפעלאציע און שטארק זיך ארויסגעשטעלט און געפאדערט אבצורופען דעם פערבאט. דער פרעזידענט האט אויף דער אינטערפעלאציע געגעבען א ענטפער, ערקלערענדיג, אז דאס בעזייטיגען די פלייש-שטעלען פון דער רייטשול איז א פערלאנג פון דער וואיעוואודסטווא, וועלכע מאטיווירט דעם פערבאט מיט היגיענישע טעמים.

ס'איז אויך אויף דער זעלבער זיצונג פארגעקומען די ערשטע לעזונג איבער דעם הלוואה-פארשלאג פון 90 טויזענד זל. אויף דורכצופיהרען קאנאליזאציע, וואסער-לייטונג און גאז אין דעם אונגעוועגליכען בעזירק, וואס געהערט צום מאגיסטראט.

די זיצונג, וועלכע איז פארגעקומען די פאריגע וואך, דינסטאג, האט זיך געענדיגט מיט א מודעה, אז צומארגענס, מיטוואך, קומט פאר א צווייטע זיצונג, אויף וועלכער ס'וועט בעטראכט ווערען א צוגאב-פונקט וועגען פערקלענערען די שטראפען פאר פערלעגענע שטאדטישע שטייערען.

די צווייטע זיצונג איז אבער נישט צושטאנד געקומען, מחמת צוליב'ן נישט קומען פון די ענדעקעס, כאדעקעס און די יודישע ראטמענער איז נישט געווען קיין קווארום.

גמינע בעשליסט צו מאכען א ביירא ט פון 12 פערזאהן.

די הייגטיגע קהלה-פערוואלטונג האט בעשלאסען זיך צו ווענדען צו אלע היגע ארגאניזאציעס און אינסטיטוציעס זיי זאלען דעלעגירען זייערע פארשטעהער אין ביירא ט, וואס ווערט געשאפען ביי דער גמינע. די מיטגלידער אין ביירא ט וועלען בעשטעהן אין דער דער צאהל פון 12 פערזאהן און וועלען האבען שטים רעכט גלייך ווי דער פריהערדיגער ראט. די פריהערדיגע דאזערס האבען נישט קיין רעכט געקליבען צו ווערען אין ביירא ט.

דער חד-גדיא-שפיעל מיט אנאנימע בריעף.

לעצטענס האבען אנגעהויבען קומען אין דער הייגטיגער גמינע דראהונג'ס-בריעף. אזעלכע עהנליכע בריעף זענען געגאנגען צום סטאראסטא געגען דער גמינע; צום וואיעוואדא קיין קעלץ געגען סטאראסטא און צום מיניסטעריום געגען וואיעוואדא.

ווען מ'האט בעטראכט די אנאנימע בריעף איז מען אויסמערקזאם געווארען, אז זיי אלע זענען געשריבען געווארען אויף איין שרייב מאשין און אין די רעגירונג'ס-קרייזען איז מען געוואהר געווארען, אז דער מאשין געהערט צום הויז-אדמיניסטראטאר פון ה' י. ד. טייטעלבוים. ווען דער פערוואלטער האט זיך דערוויסט פון דעם, איז ער געגאנגען אין דער סטאראסטווא, וואו ער האט ערקלערט, אז ער האט ערלויבט דעם ווירט'ס זוהן טייטעלבוים צו שרייבען אויפ'ן מאשין און אז ער האט קיין שום אחנונג נישט וואס מ'האט אויפ'ן מאשין געשריבען. אלס עדות האט ער אנגעגעבען דעם מיט-שותף ה' ש. י. בוים.

פראטעסטן געגן דער עליה-גזירה אין ראדאם.

ווי אין אלע שטעדט איז אויך אין ראדאם פארגעקומען גרויסע פראטעסט-מיטינגען געגען דער עליה-גזירה קיין ארץ-ישראל.

איין פראטעסט-רעזאלוציע איז אנגענומען געווארען אויף דער אקאדעמיע

פון די א״י-רעלעגאציע, אויף װעלכער ס׳זענען ארויסגעטרעטען אדוו. באנפעלד און פרוי װידראװיטש. די אקאדעמיע איז פארגעקומען אין קארסא שבת דעם 24-טען פ. ח. און דער ברויסער ריזי-גער עו״ם װאס האט איבערפולט דעם זאהל האט אנגענומען א איינשטימיגע פראטעסט - רעזאלוציע געגען דער עליה-גזירה.

פאריגען שבת דעם 31 פ. ה. איז אין זעלבען זאהל פארגעקומען א רע-פעראט פון ד״ר שיפער. אויפ׳ן רעפע-ראט האבען די ה״ה שיפער און מאג. סאלבע ארומגערעדט די לעצטע געשע-העניש פון די צוריקגעצויגענע סער-טיפיקאטען פאר די חלוצים קיין א״י. און צום סוף איז מצד דעם גאנצען פערזאמעלטען עולם אנגענומען גע-װארען א פראטעסט-רעזאלוציע געגען דער עליה-גזירא.

נאך איין פאר־שטעלונג פון „אררט".

דאס לאדזער רעװי-טעאטער „אררט", װאס האט היינטיגע װאך געגעבען צװיי פארשטעלונגען אין ראדאם, װעט קו-מענדען זונטאג נאך איין מאהל אויפ-טרעטען. דאס װעט זיין א געזעגנונג׳ס-פארשטעלונג מיט א רייכען רעפערטואר.

„אררט" האט אין ראדאם זעהר גוט אויסגענימען און די בעזוכער זענען פון זיינע פארשטעלונג׳ען אװעק צופרי-דען. די דריטע פארשטעלונג קאן אלי-זא בעטראכט װערען אלס א װאונש פון טעאטער-פובליקום, װאס װיל די אר-טיסטען נאך אמאהל זעהען.

היינטיגען פרייטאג און שבת שפילט „אררט" אין קעלץ, פון װאנען זיי קו-מען אויף זונטאג קיין ראדאם.

ענטפער פון דעפ. ה׳ פארבשטיין.

װי בעװיסט, האט די היינטיגע קהלה-פערװאלטונג געשיקט א בריף צום דעפ. ה׳ פארבשטיין אין װארשא, אויף װאס די קהלה האט בעקומען פאלגענ-דען ענטפער:

צו דער צייטװייליגער פערװאלטונג פון דער אי-דישער קהלה אין ראדאם.

ג. ה.

אויף אייער בריף פון 18 ד. ח. גע-װענדעט צו מיר פערזענליך און צו דער אידישער קאלא, האב איך דעם כבוד צו ענטפערען פאלגענדעס: דער אויסדרוק „אונבערופענע כענשען", פון װעלכען איהר פיהלט זיך אזוי שטארק געטראפען, האט נישט קיין שום גע-מיינזאמעס מיט דער פערזענליכער בע-ציהונג צו די דאזיגע פערזאנען און מיט זייער כבוד.

איך האלט, אז אונבערופען — אין דעם פאל צו פערהאלטען מיט א קהלה — איז יעדע פערזאן, װעלכע נעהמט אן א מאנדאט אין דער קהלה-פערװאלטונג אויס׳ן װעג פון א נאמי-נאציע און נישט דורך װאהלען, װי דאס זעהט פאר דאס געזעץ און װי דאס פאדערט די אידישע געזעלשאפט.

אויף דעם פאלעמישען איגהאלט פון אייער בריעף, געפין איך פאר איבעריג צו ענטפערען.

מיט דרך ארץ

ה. פארבשטיין.

אויף דער תשובה פון דעפ. ה. פארבשטיין האט די גמינע געגעבען א ברייטערע ערקלערונג, װאס װעט קו-מען אין נעכסטען נומער.

פון רעװיזיאניסטען-פערבאנד אין ראדאם.

קאמוניקאט.

שבת דעם 7 יוני 1.30 נ. מ. װעט די ראדאמער יורישע בעפעלקערונג האבען דעם כבוד בעזוכט צו װערען דורך דעם חשוב׳ען גאסט ד״ר א. ליפמאן, מיטגליד פון צ. ק. פון רע-װיזיאניסטען - פערבאנד אין פוילען, װעלכער װעט רעפערירען א. ד. ט. „צי ענגלאנד װיל און קען רעאליזירען איהרע הבטחות". און אויך אלזייטיג בעלויכטען די פאליטישע לאגע אין ציוניזם און צוזאמענהאנג מיט די אי-מיגראציע-גזירה אין א״י. האפענטליך, דאס די ראדאמער אידישע בעפעלקע-רונג װעט מאסענװייז בעזוכען דעם זעהר אינטערעסאנטען רעפעראט, װאס קומט פאר אין „קארסא".

קאמוניקאט פון פערבאנד „מסדה" אין ראדאם.

דער שילער-פערבאנד „מסדה" איז צוגעטרעטען צו ארגאניזירען אויף די זומער-װאקאציעס א קאלאניע אין דער געגענד פון קאזשימעזש נ. דער װייסעל. כדי צו ערמעגליכען די װעניג בעמיטעלטע מיטגלידער פון „מסדה", נאך א יאהר ארבייט זיך קענען אברו-העו, טרעט צו דער ראדאמער סניף פון „מסדה", צו א זאמעל-אקציע צװי-שען דער ראדאמער יודישער בעפעל-קערונג, כדי צו שאפען די געהעריגע מיטלען פאר די דאזיגע מיטגלידער.

מיר האפען, אז די ראדאמער יודישע בעפעלקערונג װעט נעהמען פערשטעהען די נויטװענדיגקייט פו א קאלאניע פאר דער יודישער נאציאנאלער שול-יוגענד און געהעריג די זאמעל-אקציע אונ-טערשטיצען.

די זאמעל-אקציע הויבט זיך אן זונ-טאג דעם 8 יוני ד. י. און װעט דויערן ביז זונטאג דעם 15 יוני ד. י. איינ-שליסליך.

פזור בלא כלום געהט ער נישט אװעק.

ד״ר געװ. בעאכטער אין גמינע רו-בינליכט, װעלכער איז צוזאמען אװעק מיט די אלטע דאזארעס האט ארויס-געשטעלט צו די יעצטיגע קהלה-פער-װאלטונג א תביעה צו בעצאהלען איהם פאר 6 חדשים פענסיע, א קימא־לן פון א פיער טויזענד זל.

די נייע דאזארעס האבען לכתחילה נישט פערשטאנען פאר-װאס ס׳קומט איהם ענטשעדיגונג און זיי האבען זיך אבגעזאגט נאכצוקומען זיין פאדערונג. ה׳ רובינליכט, װעלכער האט אין זיין פראקטיק אין דער ראדאמער גמינע זיך אויסגעלערענט די תורה פון קאי-רעקט ביכעל, איז איינגעקומען מיט דער זעלבער תביעה אין ארבייט׳ס-געריכט, אנװענדענדיג אלס עדות א גאנ-װיסען טייל פון די אלטע דאזארעס.

צום ערשטען מאהל װען דער פראצעס האט געזאלט פארקומען האט ה׳ רובינליכט זיך צוריקגעצויגען און דעם פראצעס אבגעלעגט. װען דער פרא-צעס האט אבער שוין געזאלט פארקו-מען צום צװייטען מאהל האט ער זיך מישב געװען און גערופען די היינטיגע גמינע צו א דין-תורה צו הרב קעס-טענבערג.

אלס בורר פון זיין זייט איז ארויס-געטרעטען ה׳ אדלער און מצד דער גמינע ה׳ האכמאן. הרב קעסטענבערג איז געװען א שליש.

בעת דער דין-תורה האט ה׳ רובינ-ליכט אלט חובע געטענה׳ט, אז ס׳קומט איהם פענסיע פאר 6 חדשים. פאר די ערשטע דריי מאנאטען קומט איהם פונקט אזוי גוט װי יעדען אבגעזאגטען בעאמטען און פאר די צװייטע דריי מאנאטען קומט איהם דערפאר, װאס די נייע גמינע האט איהם ענטזאגט נישט פאר׳ן 1-טען, נאר דעם 2-טען מאי. זשעץ פאר די גאנצע 6 מאנאטען האט ה׳ רובינליכט פערלאנגט אז מ׳זאל איהם בעצאהלען במזומנים, אז נישט װיל ער נישט צוטרעטען צו דער דין-תורה.

ה׳ האכמאן האט ערקלערט. אויב א דין תורה, איז אויף אלע טענות א דית, איך װעגען די דירה, װאס ה׳ רובינליכט האט בעקומען פון דער פריהערדיגער גמינע.

אויסהערענדיג די טענות פון ביידע צדדים האט דאס בוררים-געריכט גע-פסק׳ענט אז די גמינע זאל בעצאהלען רו-בינליכטען פאר 4 מאנאטען, בערך 2,500 זל. אין ראטעס.

דער בורר מצד דער גמינע האט דעם פסק גענומען צו קענטניס, מחמת מיט איינע טעג שפעטער איז שוין צום צװייטען מאהל געװען בעשטימט דער פראצעס, װאו ס׳האבען געזאלט ארויסטרעטען אלס עדות די אלטע דאזארעס, כדי צו פערטיידיגען זייער מיטארבייטער. אין אזא פאל װאלט אויך די גמינע געמוזט נעמען אדװא-קאטען און ס׳װאלט זיך אנגעהויבען א סדרה פראצעסען מיט געלד קאסטען און די עטליכע געװ. דאזארעס װאל-טען געהאט שטאף צו פיהרען זייער היילינע מלחמה. דעריבער, נעמענדיג אין אכט די אלע אומשטענדען, האט די גמינע מסכים געװען אויפ׳ן פסק און זי צאהלט טאקע אויס דעם לובי-לינער יחסן די צו ע׳פסק ענטע סומע, נישט קוקענדיג, װאס אין געלד פיהלט זיך א מאנגעל אין גמינע און ס׳איז געװיס שװער אויסצוצאהלען די פענ-סיעס פון אנדערע קהלה-אנגעשטעלטע.

מקח בלייבט מקח. א פסק איז א פסק און געלד איז בלאטע, מעג עס זיין טויזענדטער זלאטעס.

ספארט.

דער מײסטער-מעמש װעגען קל. „א״ צװישען ב״כ-נבא—ר. ק. ס. איז פער-ענדיגט געװארען מיט 4:0 פאר ר. ק. ס. (0:0). אייף דער ערשטער העלפט איז דער שפיעל געװען זעהר אינטערעסאנט דערמיט, װאס ב״כ האט זיך גלענצענד געהאלטען און אטאקירט דעם געגנערס טויער. דאגעגען אויף דער אנדערער העלפט האט זיך ב״כ פערלוירען און דער שפיעל קומט כמעט אינגאנצען פאר ביי איין טויער (ב״כ). ר. ק. ס.

נוצט אויס איין גינסטיגען מאָמענט נאָכ'ן אנדערען און מאכט 4 גאָלען.

אויסגעצייכענט איז געווען דער שידס־ריכטער ה' גלינקין פון ווארשא (ער וויילט ביים היינטיגען טאָג אין ראדאָם וואו ער איז לייטער פון קינא „נאָוועס פּשעדי") וועלכער האט פּינקטליך די ספּאָרט־צושויער מיט זיין פענדזשיעווען.

פּראַכטפאָלען דעצעמבער־טאָג האט אין ראדאָם געוויילט די חירורגיקער

„טור". וואו זי האט זיך געטראָפען אין א מייסטער־מאַנשאַפט וועגען דער „א'־קל." מיט דער היגער גר־כוכבא. דער מעטש איז נישט געשטאַנען אויף דער געהעריגער הויך. בעזונדערס איז דער צוזאַמענשטעל פון ב"כ נישט געווען אויפ'ן אָרט, וואו זיי זענען צוליב דעם בעזיגט געוואָרען מיט 1:3 (0:2)

שידס־ריכטער — ח' קלאָשינסקי.

(ווייטער — זייט 8)

פרויען - קרייז אין ראדאָם.

בעת דעם בעזוך פון דער א"י־דעלעגאַציע אין צוזאַמענהאַנג מיט דער קרן־קימת אַקציע אין ראדאָם איז דורך דער דעלעגאַטין פרוי לאה חידראָהיטש געגרינדעט געוואָרען א פרויען־קרייז.

די אויפגאַבע פונ'ם ניי־געשאַפענעם פרויען־קרייז איז מיטצואַרבייטען לטובת א"י אויפ'ן בעדען פון ראדאָם און אומגעגענד דורך איינאָרדנען פערשידענע פערזאַמלונגען און איינפּרעסען, ווי אויך צו בעטייליגען זיך אין פערשידענע אַקציעס.

אין צייטווייליגען קאָמיטעט זענען געוועהלט געוואָרען פאָלגענדע פרויען: ראָקפּאָרטאַ לעווין (פאָרזיצענדערין), צמח (וויצע־פאָרזיצענדערין), פר"ל ר. זיידענהעבער (סעקרעטערין), פרוי פישמאַן, פרוי קאַלקשטיין און פרוי ברעסלאַו.

אין דער קולטור־קאָמיסיע איז אַלס פאָרזיצענדערין געוועהלט געוואָרען פרוי במיצ"אָוש.

פון די מעשה'לעך פון 20־טען יאָהרהונדערט.

א יונגע אלמנה און א טאטע, וואס ווילען נישט אָבגעבען דעם נדן־געלד.

אזוי פון אויבען־אויף מאכט אונזער שטאָדט א „פאַפּקאָוועס" איינדרוק. אזוי וו'אכט זיך אין שטיל, בעשיידען און דאָס לעבען גייט אַוועק אויף א צניעות'דיגען וועג. בלויז אויפ'ן פראָנט פון דער יודישער גמינע ווערט זיך א ביסעל און טאַקע דאָס איז א ספּיקעל נס, וואס די שטאָדט ווערט נישט אָנגעשלאָפען. ווייטער דאכט זיך, איז אַלץ אין בעסטער אָרדנונג און מ'הערט נישט און מ'זעהט נישט קיין אויסטערלישע זאַכען פון וועלכע מ'הערט אָפט פון גרויסשטעטישען געפּרויש.

אזוי איז עס נאָר אויבערפלאַכיג. כאָטש מען אָבער געהענטער א קוק און מען שטעלט צו א אויער צום דופק פון אונזער שטאָדט הערט מען אויך קלאַפּען דעם ריטם פון אונזער היינטיגען „טייעק" און מען דערהערט טענער, וואס זענען ענליך צו דער סינקאָפּיש־מוזיק פון דער גרויסער שטאָדט.

פון צייט־צו־צייט פליהט דורך א פיקאַנט מעשה'לע, א נייעס'ל, א סענסאַציעלע און מ'הערט „וואַסגאַראַיועס". נישט אין ראדאָמער איינוואָהנער חויבט דאָן מיט די פּלייצעס: — שוואַ, אונזער שטאָט הערט א טענש. גישקשה, מיר הערען לייטען־גלייך און דאָס 20־טע יאָהרהונדערט לאָזט זיך אויך ביי אונז פיהלען.

אָט איז איינע פון די מעשה'לעך פון 20־טען יאָהרהונדערט.

וואוינט א יונגע אלמנה ביי צנ'אַיי־געגעם טאַטען און וואַרט און בענקט נאָך א מאַן. אזוי ווי זי וואַרט שוין לאַנג אויף איהר זיווג שני האט זי דערווייל געגעבען צו האַלטען איהר געלד דעם טאַטען. דערנאָך, אז נישט קיין טאַטען און נאָך דערצו אַזא הייליגען פּקדון ווי נדן־געלד — וואס, דער טאטע וועט נישט ווילען אָבגעבען? האט די טאָכטער־אלמנה געטרויט דעם טאַטען און דאָס געלד איז זיך געלעגען במנוחה און גערוהט אין טאַטענס קאַסע.

ווי לאַנג איז אָבער דער שיעור בו־זיווג אין אלמנה'שאַפט און בעהיינגען די ערשטע ליבע האט טאַקע די אלמנה אָרגאַניזירט איהר טרויער־שלייער און אָנגעהויבען קלערען וועגען חתונה האָבען. דער טאטע אָבער האט זיך נישט געאיילט און גע'ענה'ט, אז דאָס פּקדון איז ביי איהם מעהר זיכערער. און אויב ס'געהט וועגען „שטשיסלאָשטש" האט ער שוין באַלד א שטיקעל „אורנזע" צום נדן אויך... מחמת ווי די טאָכטער האט זיך פערקלאָגט פאַר הרב קעסטענבערג אין נישט געווען, וואס דער טאַטע וויל איהר דאָס געלד נישט אַרויסגעבען. נאָר ער וויל זי נאָך האָבען פאַר זיך אַליין...

אין תחילת, אז מ'האט געשיקט רופען דעם טאַטען, האט ער נישט געוואָלט קומען. ערשט, אז מ'האט זיך צוזאָך גענומען שטרענגער און איהם בעגען צו פערשטעהן, אז ער מוז אין פערלויף פון 2 מאָנאַטען אָבגעבען די טאָכטער אַלע זאַכען איהרע און איהר אָבקומען די גאַנצע סומע געלד, וואס זי האט איהם געגעבען צו האַלטען — ערשט דאַן האט דער טאטע בעגונען טענה'ן, אז יונגעלייט ווילען ביי איהר אויסנאַרען דעם נדן, וואס בעהלט זיך אין א טובע פון עפליכע און מאַגניצע. אז זיין טאָכטער איז א לייכטזיניגע, און אויב מ'וועט זיך מאַכען א פּאַסיגער שידוך, איז ער גרייט דאָס אַלץ צוגעבען.

אויף וויפיעל דעם טאַטענס טענות האָבען געווירקט אין געגוג דעם פסק פון בית־ד, לויט וועלכען ס'איז פעראָרדנעט געוואָרען, אז די טאָכטער מוז זיך תיכף אַרויסציהען פון טאַטער און דערווייל וואוינען ביי א פאַמיליע, און ס'געלד זאָל ווי אַמיכסטענס אַרויסגענומען ווערען פון טאַטענס האַנד.

„ארט"

צו די גאַסטראָלען פון לאָדזער רעווי־טעאַטער אין ראדאָם.

דאָס קליינע מענשעסטער, די שטאָדט פון אַרבייט און מאַשינען — לאָדז האט אונז היינטיגע וואָך סחנת געוועהן מיט א קליינעם, אָבער זעהר אינטערעסאַנטען פראַגמענט פון איהר אויסאַרבייטונג. די קוואַליטעט פון דער אויסאַרבייטונג בעשטעהט דאָס מאָהל נישט פון ביזאַנטאַל־פּראָדוקציע, אָדער קאָמגאַרן און ווידזעווסקי־מאַנופאַקטור. גאָר להיפך צו דער פּיזישער מוסקוליאַרער אַרבייט, איבער וועלכער ריקענס ווערען געבויגען ווי דראָהטען, און פּנימ'ער זענען פאַר'שמאַדעט און פערקנייטשט און דער גלאַנץ אין די אויגען איז פערלאָשען, גראָד פון אָט דער שטאָדט פון קוימענס, וואו וואָלקענס דויך ציהען זיך און שפּרייטען געפעלדיגע לייכטער איבער די דעכער, איז אויסגעוואַקסען א פרעהליכע חבריא און ווי ד"יף להכעיס יענעם שווערען לעבען פיל יאָט וואָרג און יאוש געווימען דורכגעווינן מיט א ליכטיגען שפּיכעל דעם שוואַרצען חושך פון אָרעם. נישט בלויז שמייכלען, נאָר אויסלאַכען. האט די יונגע חברה זיך גענומען און מיט א ווייטע הפקר'דיגקייט איבערגעגערעהט די תאַכדריגע און אפילו די יום־טוב'דיגע דעקאָראַציעס אויף דער פאַרשעהוקע און מיט א חי־געלעבט זיך געבלאָזן א הוליע טוחן מיט זייער ספּרישירענעשטאַלטיגקייט. פון וואס עס זפרוודעלט מיט קאַריקאַטור, הומאָר, סאַטירע, פּאָלקסטימליכע אויפגערויסטקייט, ביז, אַזש ביז זעלבסט־פערגעסונג.

די פרעהליכע חברותא פון „אַרט", וואס האט געמאַכט א שפּרונג פון דער מאַשין אויף די ביהנע־ברעטער האט אויף א טיפּשעהאַפטען קינסטלערישען אופן גענומען אָבקאָפּירען דאָס איינענע לעבען און פּרוביגען אויסברוינ אין זיינע פערשידענע קראַאַציעס און גיזואָנסען. און זיי האָבען טאַקע די געפּרעסטע שטיפּקייט און די מאַגאַטאָנע פּיצגליוועלטקייט אויסגעפּייפעלט און צוגעריבען די דערשלאָגענע געמיטער.

מיט זייער סאַרט „חי־געלעבט" האט זיך די יונגע פרעהליכע חברה זיך א לאָז געטוהן מחוץ די לאָדזער גרעניצען און אויף זייער וועג אויך אָנגעשטעלט א חזית אין ראדאָם, וואו זיי האָבען אויך אונז אויפגעמונטערט.

דאָס רעפּערטואַר וואס זיי האָבען געגעבען איז געווען אָנגעפּיקעוועט פון כל־טוב. די יונגע אַרטיסטען שיינען בריס. אַלע שעלי, דושינסקי, ריינגלאָס זענען פיל מיט טעמפּעראַמענט, ווערמע און עקספּרעסיע. יעדער צייכענט זיך זעלטען גוט אויס אין זיין ראָל. דאָס אַנסאַמבל קלאַפּט און איז האַרמאָניש איינשטודירט. שיינע טריט אין פּאָלאָנעזיש און יעדע פיגור. וואס זי גיט אויף די ביהנע איז פּונקטעל. צוריק איז א סך פּיינגעפיהל. דוגאַן צייכענט זיך אויס אין דער ראָל. אָבער נאָר זעלטען גוט אַלס מאָנאָלאָגיסט. אלא שעלי איז ליריש און אין שפּילען בע'חנ'ט. אונטער ריינגלאָס ברענט די ביהנע פון התלהבות.

ווייזט אויס, אז ראדאָם האט זיך דערקענט אויף די מלא בשמחה'דיגער חבריא און האט זיי פּשוט נישט אָרגעגעלאָזט פון די ביהנע. פערהילכענדיגע דאָס טעאַטער מיט אונאויפהערליכע אַפּלאָדיסמענטען.

מ. ה.

קעלצער אבטיילונג.

איזיל איכול קורצא בי מלכא...

עס איז אפשר געווען לייכט פארויסצוזעהען, אז דאס חרובֿ־ען דעם צאַאַט־שטייער מצד דער קהלה־פערוואַלטונג וועט ארויסרופֿען גרויסע אונצופרידענהייט ביי א געוויסען טייל פון דער אידישער בעפעלקערונג ביי אונז אין שטאָדט. א ז ראָך מאַרע איצט א נעהר שלעכטע צייט, ווען עס הערשט א אלגעמיינער קריזיס, און ס'קען גאַנץ מעגליך זיין, אז פיעל פערזאָנען וועלען מירקליך בע'עהלה'ט געוואָרען.

קיינמאָהל אָבער האַלטען מיר זיך נישט געריכט, אז דאָס וועט ברענגען צו א אונערהערטע דרייסטקייט פון איינינע אסימילאַטאָרען, וועלכע האָבען מיט קהלה־עניגים א גאַנץ קנאַפען שייכות.

וואָרום וואָס איז דאָ געשעהען? די קהלה איז געווען געצווינגען דעם טאַקס צו פערגרעסערען צוליב די פיעל אונפאָראויסגעזעהענע התחייבות'ן. וואָס זענען פריער געוואָרען. נו איז וואָס איז דען געווען א אנדערער אויסוועג? און בעשטייערט מיט גרעסערע סומען זענען אלע שיכטען. הן די רייכערע, הן די קליינהענדלער און האַנדווערקער. צו ליארמען און צו געוואַלרעווען האָבען אָבער אָנגעהויבען א קליין הייפעל העצער'ס, וואָס זענען פערצייכענט אלס די מינימאַלסטע טאַקס־צאָהלער.

שווער צו בעגרייפען זענען די כוונות פון די דאָזיגע ה״ה מיט ה׳ ראַחיצקי בראש, וועלכע האָבען אהעקוּשלייגט ביים סטאראָסטעוו א אנקלאגע אויף דער קהלה נישט אָבגעבענדיג זיך קיין חשבון וואָס פאר א פאָלגען דאָס קען ברענגען.

א מחלוקה. א שנאה האָבען די רעזשיסערין פון דעם געפעהרליכען שפּיל בעוואָלט אָנצינדען צווישען דער יודישער בעפעלקערונג אין קעלץ. אויב אין ביי זיי געווען א האָס וגו׳ דורכדעם ארייננצוזיהען אין קהלה אריין קענען מיר פערשטעהן. אז זיי הערען נאָך צו דעם צוגאָה״ן די בעזיגטע מאַנדאַטען. אין פֿ̈הל פאר אלע מאָהל פרעגען מיר דעם ה׳ ראַחיצקי, וועמענס אינטערעסען איז ער איטען געהען צו פערטיידיגען מיט'ן געהן צום מלכות!

מען האָט טענות צו די, וואָס האָבען נעשטערט דעם מיטינג דאָנערשטאַג אין „ארפעאום". בכן זיי האָבען נישט דערלאָזט קומען צום וואָרט די בע'עולה'טע. אָבער ווי אזוי בע רינגערט זענען די מאַדנע פרעכענסיעס, נישט געווען צו שטערען. נאָר אויך אויס'מ־פר'ען האָט מען געברויכט די רעדנער, וואָס האָבען פון א טריבונע אראָב בעיעצה ט צו געהן צום וואָיעוואָדע און בעטען א קאָמיסאַריע פון א קאָמיסאַר אין דער קהלה אריין.

ווען ה׳ טעלטין האָט אָנגעהויבען רעדען האָבען די אנוועזענדע זיך דערמאָנט די צייטען, ווען אויף דער יודישער גאַס האָבען געהערשט די דיקשטיין'ס און נאַפּאָנאַן'ס און ווייס נישט קיין אנגענעהמער געפיהל האָט ארומגענומען אלעמען פאר דעם בלויזען געדאַנק, אז די זעלבע ווילען נאָך צוריק בעקומען די ממשלה און דעה...

באלד אָבער איז די שטימונג געענדערט געוואָרען. דער האנדעלסקאַמערפרעזעס ה׳ נוסבאַן מיט זיין זאכליכען רעדען האָט א שליידער געטוהן עפעס ליך די דאָזיגע העררען זייער נישט פאַקטישען ארויסטריט, און געוויזען זיי דעם ריכטיגען פלאַץ.

יאָ, מיר גראַטולירען אויך ה׳ ראַחיצקי און אייערע גענאָסען, אז מיט אזעלכע די כים וועט איהר נישט דערגרייכען אייערע ציעלען. העכסטענס וועט דער שטעקען צוריק פאַלען צו זיין וואַרפער.

א צושבליטערונג, א קריעג ווילט איהר ארויסרופען צווישען דער יודישער בעפעלקע וגג אין אונזער שטאָדט כדי איהר זאָלט ווערכדעם ארויס דער זיעגער אין א מיטעל א אויפגעפרובטס האָט איהר צו דעם געפינען א מיטעל וואָס דערמאַנט אין דעם איזיל איכול קורצא בי מ"כא.

ל. ר.

אימפּאָזאַנטע פאָרשטעלונג

די שול־פאָרשטעלונג. וועלכע איז פאָרגעקומען פאַריגען מיטוואָך האָט איבערגעשטיגען אלע ערוואַרטונגען. די דעקאָראַציעס און קאָסטיומען זענען געווען אונגעוועהנליך שעהן.

מען האָט געהאַט דעם איינדרוק. אז עס שפּיעלען נאָר טאַלענטירטע אויסגעשולטע ארטיסטען. אבגעזעהען האָט זיך אויסגעצייכענט די הויפּטהעלדען פר"ל לייכטער (טאָכטער פון דאָזער ש. לייכטער) מיט איהם שעהנעם זינגען.

די זעלבע פאָרשטעלונג האָבען אויך איינגעאָרדענט נאָך אנדערע שולען. אזוי אויך די געזעלשאַפט „סאָקול". אמבעסטען אָבער איז אויסגעפאַלען די פאָרשטעלונג פון די שולע פון פרוי ריינמאַן.

איבערגעפאַהרען א קינד אויף טויט.

דינסטאג דעם צווייטען טאָג שבועות איז די שטאָדט אויפגעציטערט געוואָרען פון א טראַגישען פאַל. האָט עס האָט געקאָסט דאָס לעבען פון א 7־יעהריג יודיש קינד.

א געוויסער גוט־בעזיצער נאָוואַקאָווסקי איז פאַהרענדיג זעהר שנעל מיט זיין אויטאָ איבער די שענקיעוויטשא גאַס איבערגעפאַהרען אויף א דורכגעהענדיג יונגעלע שמעקאָטשיקי. דער טויט איז געווען אזא שטאַרקער, אז דאָס קינד האָט באלד געפינען דעם טויט אייפ'ן אָרט.

דער פאָטער פון קינד זאָל בעקומען א גרעסערע סומע ענטשעדיגונג,

די באלפור-איינשרייבונג אין ספר-הזהב.

די אקציע פון איינשרייבען דעם געבער פון דער היסטארישער דעקלא-ראציע לארד באלפור אין „ספר-הזהב" פון „קרן-קימת", וועלכע איז פראקלא-מירט געווארען אין ראדאם דורך דער א"י-דעלעגאציע האט געפינען א ברײ-טען אפקלאנג ביי דער יודישער באפעל-קערונג, און זי וועט מיט ערפאלג אין קורציו פון דער צווייטער וואך גע-שלאסען ווערען.

געבענדיג אין אכט דאס די אקציע האט נישט בלויז א גרויסען מאטעריע-לען ווערט, נאך אויך א פאליטישען, איז ספעציעל וויכטיג, אז די גאנצע יודישע באפעלקערונג זאל זיך אין איהר באטייליגען.

* *

די קאמיסיע פון „קרן-קימת" אין ראדאם האט זיך אויף די לעצטע זי-צונג קאנסטיטואירט אויף פאלגענדען אופן: יהודה קויפמאן — פארזיצער; יחיאל פרנקל — וו. פארזיצער; פרוי ד"ר לעווין — קאסירער און י. גרינג — סעקרעטאר.

קלאנגעז, אז די אלטע גמינע געהט צוריק ארויף.

ווייניגע וואך האט מען ווידער גע-נומען רעדען אין שטאדט, אז די גע-וועזענע דאזארטס זאלען צוריק ארויס-געהן אין גמינע. יוהערנעכטען מיטוואך און געכטען דאנערשטאג איז די דאזי-גע ידיעה נאך מעהר פערשפרייט גע-ווארען און מ'האט דערפון אומעטום שטארק גערעדט.

די אנהענגער פון דער אלטער גמי-נע פערזיכערען, אז דאס זאל געשעהן אין די נאהנטסטע טעג, אמשפעטסטענס ביז קומענדיגען דינסטאג. צווישען זיי געפינען זיך זאגאר, אזעלכע, וואס חיי-סען צו דערצעהלען, אז נאר דער רצט פון דער גמה. גמינע וועט צוריק ארויס-געהן און די פערוואלטונג נישט.

לויט די קלאנגען בלייבט אלזא צו-ווארטען ביז דינסטאג און דאן הייסט עס וועט מען וויסען דעם אמת.

א גאנצער קויפען • אין געווער אין ראדאם.

די היגע פוילישע צייטונג „סלאווא ראדאמסקא" שרייבט אין איהר נעכטי-גען נומער, אז קיין ראדאם זענען גע-קומען די אראבישע סוחרים האספאן-בעי און אלהאקים, בכדי איינצוקויפען א גרעסערען סכום געוועהר און אנקני-פען האנדעלס • בעציהונגען מיט פוילען.

איפפאדערונג.

דערמיט מאדערען מיר אויף צו אנ'צהרען-נצריכט אין הגדוד-קלוב אויף זונטאג דעם 8 טען 7 אז. אה. דעם ה' שמואל צוקער מעהל-סוחר וואלנאשטשע 2) פאר נעליידיגען דעם בעקאר פאך-צעך אין גיגענווארט פון 6 מעריזען פון דערמאנטען בעקער-פאך. אין בע-נעגאל וועלען מיר פרויטמרטעון געהען בית-נעריכטליך.

אשר בירענבוים. מענדיל ראזענבוים.
חיים לערמאן. מענדיל בארענשטיין.
אייזיק קאפמאן. אייזיק קערשבערג.

מיר רופען איהם צום דריטען מאהל, נאר איהם פלין און נישט קיין צווייטען.

דער פרעזעס דאך פארפרט אויף די אונטער-געשריבענע, פינקטליך צו קומען, אויב נישט פעלען זיי ארונטער דעם זעלבען צהרען-נעריכט.

וויכטיג פאר ראדאמער!

מיטאגען

בעט איבער אייערע פריינד און בעקאנטע
אז די בעסטע און בעזיכערסטע
בעקומט מען לובעלסקי 2 (וואלאווע 1)
אין האטעל סופיעצקי ביי א. מענטליק
בעדיינערונג הנהות פאר ראדאמער.

ספארט.

מכבי רעװיזירט מיט טשארני

זעהר אינטערעסאנט איז געװען דער מעטש װעגען דער מייסטערשאפט פון קל. „א" צװישען טשארני—מכבי.

צװישען די צװיי צדדים האט זיך מכבי מעהר אנגעזעהן און האט מיט א שטארקע אםביציע געליפערט א שײנעם שפיל, בעשיטענדיג טשארני׳ס טויער מיט געפעהרליכע שאסען, אבער אין בינסטיגען מאמענט נוצען זיי נישט אויס. האבענדיג א א בערמאכט איז מכבי מעהר אין אנגריף און אין רעװאלטאט פארענדיגט זיך דער מעטש מיט 1:1 (רעמי).

זעהר גוט איז געװען דער שיעדס־ריכטער ה׳ גלינק ז. װ׳ זלכער האט ממש געגעבען „קאנצערט" און דער עולם האט איהם שטארק אפלאדירט.

דער פריינדשאפטס־מעטש צװישען יוטשניא—מכבי האט געבראכט א אומגעריכטען דורכפאל פאר מכבי. דאס איז דערפאר, װייל א דרוזשינע, דוקא א ערשטע סעקציע, שטעלט זיך גרינג, װיפענדיג בעסער, אז זי האט איבער זיך א שװאכען געגנער. דער נצחון 2:1 פאר יוטשניא האט ניט פערשאפט קײן איבריגען כבוד פאר מכבי.

שיעדס־ריכטער—ה׳ דאנציגער י.

דעם צװייטען טאג שבועות האט בר־כוכבא געשפילט א פריינדשאפטס־מעטש מיט גװיאזדא. ב״כ איז ארויסגעטרעטען אין דער גרעסטער העלפט מיט רעזערװ שפילער. דער מעטש האט זיך נאך א קנאפ אינטערעסאנטען קאמף געענדיגט מיט 3:0 פאר ב״כ.

שיעדס־ריכטער—ה׳ װערכאװיטש.

שײנבוים.

װיכטיג פאר סוחרים פון שיסטער־צודאטען, לעדער, אבוװניקעס װיכטיג

קאמאשענמאכער און שיסטערס.

מיר האבען דעם כבוד אייך מיטצוטיילען, דאס מיר האבען געעפענט

א נײ געשעפט

פון אלע סארט שוסטער־און־קאמאשענמאכער־צודאטען און לעדער

אין ראדאם, װאלאװא 13

פערקויף צו פאבריק׳ס פרייזען, װי אויך גיבען מיר אונזערע קונדען מאנאטליכען און יעהרליכען ראבאט פון לײזונג.

א גרויסען אײסהאהל פון קאפיטעס, פארמאבוט און פארמיאזש (Formiarz, Formobut) אלע נייעסטע מאדערנע פאסאנען.

אלערליי מארנע קליאמבערין צו לאטשען, ראנני פאנטאפלעס.

מאשינקעס צו פלאטפוס (פלאטפוס־אנלאגע)

צו זעהר רעעלע און ביליגע פרייזען און בעסטע בעדינגונגען

קומט און איבערצייגט אייך.

מיט אכטונג

פירמא פארמאבוט ראדאם, װאלאװא 13.

ראדאם טעאטער ראזמאיטאשטשי ראדאם

זונטאג דעם 8־טען מאי 1930 9 אװענד

לעצטע פאפולערע פארשטעלונג

צו ביליגע פרייזען פון 1 ביז 3 זל.

פון די „ארטט"־פרעמיערן

שײנע מרים, ש. דזשיגאן, אלע שעלי, יעקב ריינגלאס

אין א פריילעך געמישט פראגראם א. ג.

„טשאקעדיג און קנאקעדיג"

בילעטען בעקומט מען ביי ה׳ צװייגהאפטיג לוב. 9 12 שלאגעטומערן 12. — אין אין טאג פון דער פארשטעלונג אין דער קאסע פון טעאטער.

Przyjechał na krótki czas!

Słynny Chiromanta Telepata

Mistrz odgadywania podług linji i kształtu ręki na podstawie badań naukowych, przepowiada: przeszłość, teraźniejszość, charakter, zalety, wady i określa los życia.

Na żądanie wypowiada z cudzej fotografji.

Wieloletnia praktyka. Bezwzględna dyskrecja.

Ceny niskie od 1.50 zł.

Adres: KIELCE ul. Mała 3.

Kino dźwiękowe „ŚWIT"

Dziś i dni następnych

Małżeństwo na złość

Ostatnie arcydzieło dźwiękowe z *Buster Keatonem* w roli głów.

Nad program: Aktualja i dosk. dodatki dźwiękowe

LÓD SZTUCZNY

Rzeźnia Miejska rozwozi lód sztuczny

Zgłoszenia

na każdą ilość lodu kierować należy do Rzeźni Miejskiej, ulica Basenowa, telefon 562.

Wystrzegać się naśladownictw

o podobnym brzmieniu

Kino *NOWE CZARY* Teatr

Dziś i dn. następnych

Śliczny polski film wg powieści St. Żeromskiego p. t.

PONAD ŚNIEG

w rolach głównych:

Zorika Szymańska, M. Cybulski i inn.

—Nad— program *Zaczarowana wyspa*

Kino ODEON Teatr

Od poniedz. dn. 2 Czerwca

Arcydzieło filmowe mistrzowskiej reżyserji PUDOWKINA p. t.

BURZA nad AZJĄ

Nad program !?!

Kino CORSO Teatr

Dziś i dni następnych

Najnowszy przebój kinematografji polskiej p. t.

MASCOTTE

z polską GRETĄ GARBO — INA INDRJAN w roli głów.

NA SCENIE

Rewja w 8 odsłonach

występy artystów scen Warszawskich.

פעלדשער ה. גרינשטיין, ראדאם, לובעלסקא 30. פרישע מאטעריע.

Redaktor Ch. M. Herc

Drukarnia Wyd. „Radomer-Kielcer Leben" Radom, Szwarlikowska 20.